

V I Lenin

Imperialismen och splittringen inom socialismen

Finns det ett samband mellan imperialismen och den oerhört vedervärdiga seger, som opportunisten (i socialchauvinismens gestalt) vunnit över arbetarrörelsen i Europa?

Det är den moderna socialismens huvudfråga. Och sedan vi i vår partilitteratur har fullständigt fastställt för det första vår epoks och det nuvarande krigets imperialistiska karaktär och för det andra det oupplösliga historiska sambandet mellan socialchauvinism och opportunist och ävenledes deras lika ideologiska och politiska innehåll, kan och måste vi övergå till en analys av denna huvudfråga.

Till en början måste vi ge en så exakt och fullständig definition som möjligt av imperialismen. Imperialismen är ett särskilt historiskt stadium av kapitalismen. Dess tre kännetecken är 1) en monopolistisk kapitalism; 2) en parasitär eller ruttnande kapitalism; 3) en döende kapitalism. Imperialismens grundläggande ekonomiska drag, dess *väsen* är att monopolet har avlöst den fria konkurrensen. Monopolismen framträder i fem huvudformer: 1) karteller, syndikat och truster; produktionens koncentration har nått ett stadium, som gett upphov till dessa monopolistiska kapitalistförbund; 2) storbankernas monopolställning; tre till fem jättebanker behärskar Amerikas, Frankrikes och Tysklands hela ekonomiska liv; 3) trusterna och finansoligarkin (finanskapitalet är monopolistiskt industrikapital, som smält samman med bankkapital) har lagt under sig *råvarukällorna*; 4) det faktum att världens (ekonomiska) uppdelning mellan de internationella kartellerna *har börjat*. Det finns redan över *hundra* sådana internationella karteller, vilka behärskar *hela* världsmarknaden och delar den ”i godo” – tills ett krig nyuppdelat den! Kapitlexporten såsom en särskilt karakteristisk företeelse till skillnad från varuexporten under den ickemonopolistiska kapitalismen står i nära samband med den ekonomiska och politisk-territoriella uppdelningen av världen. 5) Världens territoriella uppdelning (kolonier) har avslutats.

Imperialismen som högsta stadiet av kapitalismen i Amerika och Europa och sedermera även i Asien utbildades fullständigt under åren 1898-1914. Det spansk-amerikanska kriget (1898), boerkriget (1899-1902), det rysk-japanska kriget (1904-05) och den ekonomiska krisen i Europa 1900 är de viktigaste historiska milstolparna för den nya epoken i världshistorien.

Att imperialismen är en parasitär eller ruttnande kapitalism framträder framför allt i den tendens till förruttnelse, som är utmärkande för *varje* monopol under privatäganderätten till produktionsmedlen. Skillnaden mellan den republikanskt demokratiska och den monarkistiskt reaktionära imperialistiska bourgeoisin utplånas just genom att såväl den ena som den andra levande förruttnar (vilket ingalunda utesluter kapitalismens överraskande snabba utveckling inom enskilda industrigrenar, i enskilda länder, under enskilda perioder). Kapitalismens förruttnelse framträder för det andra i den omständigheten, att det uppstår ett väldigt skikt av *rentierer*, kapitalister, som lever av ”kupongklippning”. I vart och ett av de fyra avancerade imperialistiska länderna – Storbritannien, Nordamerika, Frankrike och Tyskland – uppgår kapitalet i värdepapper till 100-150 *miljarder* franc, vilket innebär en årlig inkomst på minst 5-8 miljarder per land. För det tredje är kapitlexporten parasitism i kvadrat. För det fjärde ”önskar finanskapitalet inte frihet utan herravälde”. Politisk reaktion över *hela* linjen är utmärkande för imperialismen. Korruption, mutor i jätteomfattning, Panama i alla former. För det femte förvandlar utsugningen av de förtryckta nationerna, vilken är oupplösligt förknippad med annexioner, och särskilt utsugningen av kolonierna från några få ”stora” maktens sida alltmera den ”civiliserade” världen till en parasit på de icke civiliserade folkens kropp, folk som räknar hundratals miljoner människor. Det romerska proletariatet levde på samhällets

bekostnad. Det moderna samhället lever på proletarietets bekostnad. Denna djupsinniga anmärkning av Sismondi har Marx särskilt understrukt.¹ Imperialismen har i någon mån förändrat saken. Det privilegierade skiktet av de imperialistiska makternas proletariat lever delvis på bekostnad av de icke civiliserade folkens hundratals miljoner människor.

Det är klart varför imperialismen är en döende kapitalism, som bildar *övergången* till socialism: monopolet, som växer fram ur kapitalismen, innebär *redan* att kapitalismen dör bort, att den har börjat övergå till socialism. Imperialismens gigantiska *församhälleligande* av arbetet (det som apologeterna – de borgerliga ekonomerna – kallar ”sammanflätning”) innebär detsamma.

Med denna definition av imperialismen kommer vi i fullständig motsättning till Karl Kautsky, som vägrar att i imperialismen se en ”fas av kapitalismen” och definierar imperialismen som en *politik*, vilken finanskapitalet ”föredrar”, som ”industriella” länders strävan att annektera ”agrara” länder.² Denna Kautskys definition är teoretiskt alltigenom falsk. Det säregna för imperialismen är inte industrikapitalets utan just finanskapitalets herravälde, just strävan att annektera inte bara agrara utan *alla slags* länder. Kautsky *lösrycker* imperialismens politik från dess ekonomi, lösrycker monopolism i politiken från monopolism i ekonomin för att bana väg för sin banala borgerliga reformism i stil med ”avväpning”, ”ultraimperialism” och dylikt struntprat. Innebörden och syftet med denna teoretiska förfalskning går helt ut på att skyla över imperialismens *djupaste* motsättningar och därmed rättfärdiga teorin om ”enhet” med imperialismens apologeter, de öppna socialchauvinisterna och opportunisterna.

Vid denna Kautskys brytning med marxismen har vi redan uppehållit oss tillräckligt både i Sotsial-Demokrat och i Kommunist. Våra ryska kautskyaner – organisationskommitténs anhängare med Axelrod och Spectator i spetsen samt Martov och i betydande grad Trotskij inbegripna – har föredragit att med tystnad förbigå frågan om kautskyanismen som riktning. De har inte vågat försvara det som Kautsky skrivit under kriget, utan har försökt klara sig ifrån det hela antingen genom att helt enkelt lovprisa Kautsky (Axelrod i sin tyska broschyr, som organisationskommittén *lovat* att ge ut på ryska) eller genom att åberopa sig på privatbrev från Kautsky (Spectator), i vilka han försäkrar att han tillhör oppositionen och jesuitiskt försöker bagatellisera sina chauvinistiska förklaringar.

Det bör anmärkas att Kautsky i sin ”uppfattning” av imperialismen – som är liktydig med en försköning av den – tar ett steg tillbaka inte bara i jämförelse med Hilferdings Finanskapitalet (hur ivrigt än Hilferding själv numera försvarar Kautsky och ”enheten” med socialchauvinisterna!), utan också i jämförelse med *socialliberalen* J A Hobson. Denne engelske ekonom, som inte gör det minsta anspråk på att kallas marxist, ger i sitt verk från 1902³ en betydligt djupare definition av imperialismen och blottar dess motsättningar. Så här skrev denne författare (hos vilken man kan finna nästan alla Kautskys pacifistiska och ”försonliga” plattheter) i den särskilt viktiga frågan om imperialismens parasitism:

Enligt Hobson är det två omständigheter, som försvagat de gamla imperiernas styrka: 1) den ”ekonomiska parasitismen” och 2) uppställandet av arméer bestående av personal från beroende folk. ”Den första omständigheten är det under den ekonomiska parasitismen vanliga, att den härskande staten utnyttjar sina provinser, kolonier och avhängiga länder till att berika

¹ Karl Marx, *Författarens förord till andra upplagan av Louis Bonapartes 18:e Brumaire*, Arbetarkulturs förlag, Stockholm 1971, s 29.

² ”Imperialismen är en produkt av den högt utvecklade industrikapitalismen. Den består i varje industri-kapitalistisk nations strävan att underkva och med sig förena ett allt större antal *agrara* områden, oavsett vilken nation som bebor dem.” (Kautsky i *Die Neue Zeit*, den 11 september 1914)

³ J. A. Hobson, *Imperialism* (Imperialismen – Red), London 1902.

sin härskande klass och till att muta sina lägre klasser, så att de håller sig lugna.” Beträffande den andra omständigheten skriver Hobson:

”Ett av de sällsammaste symptomen på imperialismens blindhet [i socialliberalen Hobsons mun är denna visa om imperialismens ”blindhet” mera på sin plats än hos ”marxisten” Kautsky] är den sorglöshet, med vilken Storbritannien, Frankrike och andra imperialistiska nationer slår in på denna väg. Storbritannien har gått längst i detta avseende. De flesta av de drabbningar, genom vilka vi erövrat vårt indiska imperium, har utkämpats av våra arméer av infödda. I Indien, och på senare tid också i Egypten, finns det stora stående härar under brittiskt befäl. Nästan alla krig, som är förknippade med våra dominions i Afrika, med undantag av dess sydliga del, har de infödda utkämpat för oss.”

Perspektivet om Kinas uppdelning framkallar följande ekonomiska bedömning från Hobsons sida: ”Största delen av Västeuropa skulle då kunna anta samma utseende och karaktär som nu utmärker vissa landsdelar i södra England, på Rivieran, i de av turister mest besökta och av rikt folk bebodda trakterna av Italien och Schweiz – nämligen: små klickar av rika aristokrater, som erhåller utdelningar och pensioner från Fjärran östern, därnäst en något större grupp av yrkesidkare och handelsmän samt ett mera betydande antal privata tjänare och arbetare inom transportväsendet och den industri, som sysslar med att lägga sista handen vid ömtåliga varor. De viktigaste industrigrenarna skulle däremot försvinna och de vanligaste livsmedlen och masshalvfabrikaten skulle strömma in som tribut från Asien och Afrika.” ”Vi har antytt möjligheten av en mer omfattande allians mellan väststaterna, en europeisk stormaktsfederation: den skulle inte alls föra världscivilisationen framåt utan skulle i stället kunna frambesvärja den oerhörda faran av en västlig parasitism: avskiljande av en grupp framskridna industrinationer, vilkas högre klasser erhåller väldiga tributer från Asien och Afrika och med dessa tributer underhåller stora, dresserade massor av personal, vilka inte längre är sysselsatta med att framställa massprodukter inom jordbruket och industrin utan med personlig tjänst eller med underordnat industriarbete under en ny finansaristokratis kontroll. Må de, som är böjda för att med en axelryckning avfärda en sådan teori [det borde heta: ett sådant perspektiv] såsom inte värd att tas i betraktande, tänka sig in i de ekonomiska och sociala förhållandena i de områden av det nutida södra England, som redan nu försatts i ett sådant läge. Må de betänka vilken oerhörd utvidgning av detta system som skulle bli möjlig, ifall Kina underkastades ekonomisk kontroll av dylika grupper av finansmän, av ’kapitalinvestorer’ [rentierer] och deras politiska anställda och handelsanställda, vilka skulle pumpa ut profiter ur den största potentiella reservoar, som världen någonsin skådat, för att förbruka dem i Europa. Situationen är självfallet alltför komplicerad, världskrafternas spel alltför svårt att överblicka för att denna eller någon annan tolkning av framtiden i en enda riktning skulle vara mycket sannolik. Men de influenser, som för närvarande styr Västeuropas imperialism, rör sig i denna riktning, och om de inte möter motstånd, om de inte avleds åt ett annat håll, så kommer de att verka just i riktning mot ett sådant mål.”

Socialliberalen Hobson ser inte, att det *endast* är det revolutionära proletariatet, som kan bjuda detta ”motstånd”, och *endast* i form av en social revolution. Just därför är han en socialliberal! Men redan 1902 kom han på ett förträffligt sätt fram både till frågan om betydelsen av ”Europas förenta stater” (vilket kautskyanen Trotskij bör hålla i minnet!) och av allt det, som de *hycklande kautskyanerna* i olika länder skyler över, nämligen att *opportunisterna* (socialchauvinisterna) tillsammans med den imperialistiska bourgeoisin *just* arbetar på att skapa ett imperialistiskt Europa på Asiens och Afrikas skuldror, att *opportunisterna* objektivt utgör en del av småbourgeoisin och av vissa skikt inom arbetarklassen, den del som är *köpt* med den imperialistiska extraprofiten och förvandlats till kapitalismens *gårdvar*, till arbetarrörelsens *fördärvare*.

Till detta ekonomiska, ytterst djupgående samband just mellan den imperialistiska bourgeoisin och den opportunisten, som i våra dagar (för hur lång tid?) segrat inom arbetarrörelsen, har vi upprepade gånger hänvisat, inte bara i artiklar, utan också i vårt partis resolutioner. Av detta har vi bl a dragit slutsatsen, att en brytning med socialchauvinismen är oundviklig. Våra kautskyaner har föredragit att kringgå frågan! Martov har t ex redan i sina föredrag lanserat en sofism, som i Meddelanden från OK:s utlandssekretariat (nr 4 av den 10 april 1916) uttryckts på följande sätt:

”... Den revolutionära socialdemokratins sak skulle ligga mycket illa till, ja rentav vara hopplös, om de arbetargrupper, som mest närmar sig de ”intellektuellas” andliga utveckling och är mest kvalificerade, ödesbestämt skulle vända socialdemokratins ryggen och gå till opportunisten ... ”

Med hjälp av det enfaldiga lilla ordet ”ödesbestämt” och ett visst taskspeleri har man *kringgått* det *faktum*, att *bestämda* arbetarskikt övergått till opportunisten och till den imperialistiska bourgeoisin! Och det är just detta faktum som sofisterna i OK vill *kringgå*! De inskränker sig till den ”officiella optimism” som både kautskyanen Hilferding och många andra nu stoltserar med: de objektiva betingelserna, säger man, borgar för proletariats enhet och för den revolutionära strömningens seger! Vi är alltså ”optimister” beträffande proletariatet!

Men i själva verket är de – alla dessa kautskyaner, Hilferding, OK-folket, Martov & Co – *optimister* ... beträffande *opportunisten*. Det är pudelns kärna!

Proletariatet är en skapelse av kapitalismen av världskapitalismen och inte bara den europeiska och inte bara den imperialistiska. I världsmåttstock, 50 år förr eller 50 år senare – i *denna* omfattning sett är det en bifråga – ”kommer proletariatet” naturligtvis att bli enhetligt och inom detsamma kommer den revolutionära socialdemokratin ”oundvikligt” att segra. Det är inte det frågan gäller, herrar kautskyaner, utan att ni nu i Europas imperialistiska länder gör *lakejtjänst* åt opportunisterna, vilka är *främmande* för proletariatet som klass, vilka är bourgeoisins tjänare, dess agenter, som för in bourgeoisins inflytande bland proletariatet och som arbetarrörelsen måste befrias ifrån, om den inte skall förbli en *borgerlig arbetarrörelse*. Er predikan för ”enhet” med opportunisterna, med Legien, David et consortes, med plechanoviterna eller med Tjchenkeli och Potresov et consortes osv, är objektivt ett försvar för arbetarnas *förslavande* under den imperialistiska bourgeoisin med hjälp av dennas bästa agenter inom arbetarrörelsen. Den revolutionära socialdemokratins seger i världsomfattning är absolut oundviklig, men den går och den kommer att gå framåt, den äger rum och kommer att äga rum endast *mot er*, den kommer att bli en seger *över er*.

De två tendenser, rentav *två* partier inom den moderna arbetarrörelsen, som under 1914-16 i hela världen så uppenbart gått isär, *utforskades av Engels och Marx i England* under flera *årtionden*, ungefär från 1858 till 1892.

Varken Marx eller Engels levde fram till världskapitalismens imperialistiska epok, som började tidigast 1898 1900. Men det säregna med England var, att redan från mitten av 1800-talet åtminstone två av de för imperialismen mest utmärkande huvuddragen var förhanden i detta land: 1) ofantliga kolonier och 2) monopolprofit (till följd av monopolställningen på världsmarknaden). I båda avseendena utgjorde England då ett undantag bland de kapitalistiska länderna, och Engels och Marx påvisade i sin analys av denna undantagsställning alldeles klart och bestämt dess *samband* med opportunistens (temporära) seger inom den engelska arbetarrörelsen.

I ett brev till Marx av den 7 oktober 1858 skrev Engels: ”Det engelska proletariatet förborgerligas faktiskt allt mera, så att denna den mest borgerliga av alla nationer tydligen sist och slutligen tycks leda det hela därhän, att det *vid sidan* av bourgeoisin skall finnas en borgerlig aristokrati och ett borgerligt proletariat. Ifråga om en nation, som utsuger hela världen, är detta självfallet i viss mån riktigt.” I ett brev till Sorge av den 21 september 1872 rapporterar Engels, att Hales i internationalens federalråd ställt till stor skandal och genomdrivit ett klandervotum mot Marx, emedan denne sagt, att ”de engelska arbetarledarna har sålt sig”. Den 4 augusti 1874 skriver Marx till Sorge: ”Vad stadsarbetarna här [i England] beträffar, så måste man beklaga, att inte hela ledarpaket kom in i parlamentet. Det är den säkraste vägen att göra sig kvitt slöddret.” I ett brev till Marx den 11 augusti 1881 talar Engels om ”dessa usla engelska fackföreningar, som låter sig ledas av personer, vilka sålt sig till eller åtminstone betalas av bourgeoisin”. I ett brev till Kautsky av den 12 september 1882 skrev Engels: ”Ni frågar mig, vad de engelska arbetarna tänker om kolonialpolitiken? Nåväl, precis

detsamma, som de tänker om politiken överhuvudtaget ... Här finns ju inget arbetarparti, här finns endast konservativa och liberala radikaler, och arbetarna lever flott med av Englands världsmarknads- och kolonialmonopol.”

Den 7 december 1889 skriver Engels till Sorge: ”Det mest motbjudande här [i England] är den hos arbetarna djupt inrotade borgerliga ‘respectability’ ... Och till och med Tom Mann, som enligt min mening är den bäste av dem allihop, talar gärna om att han skall luncha med lordmayorn. Om man jämför detta med fransmännen, så fattar man vad en revolution är bra för ...” I ett brev av den 19 april 1890: ”... Rörelsen [den engelska arbetarklassens] fortgår *under* ytan, griper omkring sig till allt bredare skikt och mest just bland den hittills stagnerande *understa* [kursiverat av Engels] massan, och den dag är inte längre avlägsen då denna massa plötsligt *finner sig själv*, då den får klart för sig, att just den själv är denna kolossala, i rörelse stadda massa.” Den 4 mars 1891: ”Det sprängda dock-arbetarförbundets misslyckande, de ‘gamla’ konservativa trade-unions, som är rika och just därför feiga, stannar ensamma kvar på valplatsen ...” Den 14 september 1891: På tradeunionkongressen i Newcastle blev de gamla unionmännen, motståndarna till 8-timmarsdagen, slagna ”och de borgerliga tidningarna erkänner helt det *borgerliga arbetarpartiets* nederlag” (överallt kursiv av Engels).

Att Engels också offentligt i tryck framförde dessa tankar, som han upprepade i årtionden, bevisar hans förord 1892 till andra upplagan av Den arbetande klassens läge i England. Här talar han om ”aristokratin inom arbetarklassen”, om en ”privilegierad minoritet” bland arbetarna i motsats till den ”breda arbetarmassan”. En ”liten privilegierad, skyddad minoritet” av arbetarklassen hade ensam ”varaktiga fördelar” av Englands privilegierade ställning åren 1848-68, medan den ”breda massan i bästa fall endast åtnjöt en kortvarig förbättring av sitt läge ...” ”I och med industrimonopolets sammanbrott kommer den engelska arbetarklassen att förlora denna privilegierade ställning ...” Medlemmarna av de ”nya” fackföreningarna, de okvalificerade arbetarnas organisationer ”har en omätlig fördel: deras sinnen är ännu en jungfrulig jordmån, fullständigt fri från de nedärvda ‘respektabla’ borgerliga fördomar, som förvirrar de bättre ställda ‘gamla unionmännens’ huvuden ...” ”De så kallade arbetarrepresentanterna” är i England personer, ”vilka man förlåter deras egenskap av arbetare, emedan de själva gärna skulle vilja dränka denna egenskap i sin liberalismens ocean ...”

Vi har med avsikt anfört tämligen utförliga utdrag ur Marx’ och Engels’ direkta uttalanden för att läsarna skall kunna studera dem *i deras helhet*. Och det är nödvändigt att studera dem, det lönar sig att uppmärksamt tänka sig in i dem. Ty här ligger kärnan i den taktik inom arbetarrörelsen, som den imperialistiska epokens objektiva förhållanden dikterar.

Kautsky har också här redan försökt att ”ställa till oreda” och att ersätta marxismen med en äcklig försonlighet mot opportunisterna. I polemik mot de öppna och naiva socialimperialisterna (i stil med Lensch), som söker rättfärdiga kriget från Tysklands sida med att det skulle vara ett medel att förinta Englands monopolställning, ”*korrigerar*” Kautsky denna uppenbara lögn med en annan, lika uppenbar lögn. I stället för en cynisk lögn sätter han en salvelsefull lögn! Englands *industrimonopol* är för länge sedan brutet, säger han, för länge sedan förintat, man behöver inte och kan inte förstöra det.

Varför är detta argument falskt?

För det första därför att Englands *kolonialmonopol* förbigås med tystnad. Men som vi sett, påvisade Engels det fullständigt tydligt redan 1882, således för 34 år sedan! Englands *industrimonopol* är förstört, men kolonialmonopolet finns inte bara kvar utan har dessutom skärpts i utomordentlig grad, ty hela jorden är redan uppdelad! Med hjälp av sin äckliga lögn

smugglar Kautsky in den borgerligt pacifistiska och opportunistiskt kälkborgerliga lilla idén, att det ”finns inget att kriga om”. Tvärtom, *kapitalisterna* har för närvarande inte bara något att kriga om, utan de måste rentav föra krig, om de vill bevara kapitalismen, ty utan en våldsamt omfördelning av kolonierna kan de nya imperialistiska länderna inte erhålla de privilegier, som de äldre (*och mindre starka*) imperialistiska makterna åtnjuter.

För det andra. Varför ger Englands monopol en förklaring till opportunismens (temporära) seger i England? Emedan monopolen ger en *extraprofit*, dvs en överskottsprofit utöver den normala kapitalistiska profiten, som är vanlig i hela världen. Av denna extraprofit kan kapitalisterna ge ut en del (och t o m inte så liten del!) för att muta sina arbetare, för att bilda någonting i stil med ett förbund (erinra er de engelska trade-unions' berömda ”allianser” med sina företagare, som makarna Webb skildrat) – ett förbund mellan arbetarna tillhörande en viss nation och deras kapitalister mot de övriga länderna. Englands industrimonopol tillintetgjordes redan i slutet av 1800-talet. Det är obestridligt. Men hur gick det till? På det viset att *varje* monopol försvann?

Om det vore så, skulle Kautskys (mot opportunismen) försonliga ”teori” erhålla ett visst berättigande. Men saken är just den, att det inte är så. Imperialismen *är* monopolistisk kapitalism. Varje kartell, trust, syndikat, varje jättestor bank *är* ett monopol. Extraprofiten har inte försvunnit utan finns kvar. Ett privilegierat, finansiellt rikt lands utsugning av *alla* övriga länder finns kvar och har blivit starkare. En handfull rika länder, blott fyra, ifall man avser endast självständig och verkligt gigantisk ”modern” rikedom – nämligen England, Frankrike, Förenta staterna och Tyskland – har utvecklat monopolen i omätlig omfattning, erhåller en *extra* profit på hundratals miljoner, om inte rentav miljarder, ”rider på ryggen” på hundratals och åter hundratals miljoner människor i andra länder, kämpar sinsemellan om fördelningen av det särskilt präktiga, särskilt feta, särskilt bekväma bytet.

Just detta är imperialismens ekonomiska och politiska väsen, vars djupaste motsättningar Kautsky skyler över och inte blottar.

Bourgeoisin i en ”stor” imperialistisk makt kan ekonomiskt muta ”sina” arbetares överskikt genom att för detta ändamål ge ut ett par hundra miljoner franc om året, ty dess extra profit uppgår förmodligen till cirka en miljard. Och frågan om hur denna lilla allmosa fördelas mellan arbetarministrarna, ”arbetarrepresentanterna” (erinra er Engels' utomordentliga analys av detta begrepp), de arbetare som deltar i krigsindustrikommittéerna, arbetarämbetsmännen, de i snävt skrämmässiga fackföreningar organiserade arbetarna och tjänstemännen osv, osv – det är redan en underordnad fråga.

Under åren 1848-68 och delvis senare innehade England ensamt en monopolställning; *därför* kunde opportunismen där vinna överhand för årtionden; *det fanns inte* andra länder med så rika kolonier och med industrimonopol.

Den sista tredjedelen av 1800-talet bildade övergången till en ny imperialistisk epok. Det är *inte* ett lands finanskapital som åtnjuter monopol, utan finanskapitalet i några, mycket få stormakter. (I Japan och Ryssland delvis kompletteras, delvis ersätts det moderna nyaste finanskapitalets monopol av det monopol, som sammanhänger med militärmakten, ett ofantligt territorium eller särskilt gynnsamt utgångsläge för plundring av minoriteter, Kina osv.) Av denna skillnad följer att Englands monopolställning *kunde* vara *obestridd* under årtionden. Det moderna finanskapitalets monopolställning utsätts för häftiga angrepp: de imperialistiska krigens epok har börjat. Då kunde man muta *ett* lands arbetarklass och korrumpna den för årtionden. Nu är detta osannolikt, kanske rentav omöjligt, men i stället kan *varje* imperialistisk ”stor”-makt muta *mindre* (än vad fallet var i England 1848-68) skikt av ”arbetararistokratin”, och gör det också. Då kunde ett ”borgerligt arbetarparti” – för att

använda Engels' utomordentligt träffande uttryck – uppstå endast i ett land, emedan detta land ensamt innehade en monopolställning, men hade det för lång tid. Nu är ett ”borgerligt arbetarparti” oundvikligt och typiskt för alla imperialistiska länder, ehuru det med hänsyn till dessa länders desperata kamp om bytets delning är osannolikt att ett sådant parti för lång tid skall kunna segra i en rad länder. Ty trusterna, finansoligarkin, dyrtiden och dylikt, som gör det möjligt att muta ett litet överskikt förtrycker, kuvar, ruinerar och plågar allt starkare proletariatets och halvproletariatets massa.

Å ena sidan har vi bourgeoisins och opportunisternas tendens att förvandla de få rikaste och privilegierade nationerna till ”eviga” parasiter på den övriga mänsklighetens kropp, att ”vila på lagrarna” av negrernas, indiernas och andra folks utsugning och hålla dessa i schack med hjälp av den med en storartad förstörelseteknik utrustade moderna militarismen. Å andra sidan har vi tendensen hos massorna, som förtrycks starkare än någonsin och bär de imperialistiska krigens alla lidanden, att kasta av sig detta ok, att störta bourgeoisin. Arbetarrörelsens historia kommer nu oundvikligt att utveckla sig i kampen mellan dessa båda tendenser. Ty den första tendensen är inte tillfällig, den är ekonomiskt ”grundad”. Bourgeoisin har redan i alla länder gett upphov till, uppammat och säkrat sig ”borgerliga arbetarpartier” av socialchauvinister. Skillnaderna mellan ett definitivt utformat parti, exempelvis Bissolatis i Italien, ett helt socialimperialistiskt parti, och exempelvis herrar Potresovs, Gvozdevs, Bulkins, Tjcheidzes, Skobelev & Co:s till hälften utformade kvasiparti är oväsentliga. Viktigt är att den ekonomiska övergången av arbetararistokratins skikt till bourgeoisin mognat och blivit ett fullbordat faktum, och att detta ekonomiska faktum, denna förskjutning i klassrelationerna utan särskild ”möda” kommer att finna en politisk form av ett eller annat slag.

På nämnda ekonomiska grundval har den modernaste kapitalismens politiska institutioner – press, parlament, sammanslutningar, kongresser osv – för de underdåniga, ödmjuka, reformistiska och patriotiska tjänstemännen och arbetarna skapat *politiska* privilegier och allmosor, vilka överensstämmer med de ekonomiska privilegierna och allmosorna. Inkomstbringande och lugna poster i ett departement eller i en krigsindustrikommitté, i parlamentet och i olika kommissioner, i de ”solida”, legala tidningarnas redaktioner eller i de inte mindre solida och ”borgerligt lydiga” arbetarfackföreningarnas styrelser – det är med detta som den imperialistiska bourgeoisin lockar och belönar de ”borgerliga arbetarpartiernas” representanter och anhängare.

Den politiska demokratins mekanik verkar i samma riktning. Ingenting kan i vår tidsålder uträttas utan val, ingenting kan göras utan massorna, men i boktryckarkonstens och parlamentarismens epok går det inte att leda massorna utan ett vittförgrenat, systematiskt genomfört, solitt uppbyggt system av smicker, lögn, bedrägeri, utan jonglerande med populära slagord som är på modet, utan löften till höger och till vänster om alla möjliga reformer och alla möjliga förmåner åt arbetarna – bara för att de skall avstå från revolutionär kamp för att störta bourgeoisin. Jag skulle vilja kalla detta system för Lloyd-georgeism efter en av de mest framstående och skickliga representanterna för detta system i det ”borgerliga arbetarpartiets” klassiska land, den engelske ministern Lloyd George. Lloyd George är en förstklassig borgerlig geschäftmakare och politisk skojare, en populär talare som förstår att tala om vad som helst, t o m att hålla ultrarevolutionära tal för en arbetarpublik, han är i stånd att driva igenom rejäla allmosor åt servila arbetare i form av sociala reformer (försäkring osv), och därigenom tjänar han på ett glänsande sätt⁴ bourgeoisin och tjänar den just *bland* arbetarna,

⁴ Jag läste nyligen i en engelsk tidskrift en artikel av en tory, en politisk motståndare till Lloyd George: ”Lloyd George som en tory ser honom”. Genom kriget har denne motståndare fått upp ögonen för vilken utmärkt förvaltare av bourgeoisins affärer denne Lloyd George är! Tories har försonat sig med honom!

för in dess inflytande *just* bland proletariatet, just där det är nödvändigast och där det är svårast att moraliskt få massorna underordnade.

Finns det då någon större skillnad mellan Lloyd George å ena sidan och herrar Scheidemann, Legien, Henderson, Hyndman, Pleohanov, Renaudel & Co å den andra? Av de senare, invänder man mot oss, kommer några att återvända till Marx' revolutionära socialism. Det är möjligt, men det är en obetydlig gradskillnad, om man tar frågan politiskt, dvs i massomfattning. Enskilda av de nuvarande socialchauvinistiska ledarna kan återvända till proletariatet. Men den socialchauvinistiska eller (vilket är detsamma) den opportunistiska *riktningen* kan varken försvinna eller "återvända" till det revolutionära proletariatet. På ställen, där marxismen är populär bland arbetarna, kommer denna politiska riktning, detta "borgerliga arbetarparti" att dyrt och heligt svära vid Marx' namn. Man kan inte förbjuda dem det, lika litet som man kan förbjuda en handelsfirma att använda vilken etikett, vilken skylt, vilken reklam som helst. Det har alltid varit så i historien att sedan bland de förtryckta klasserna populära revolutionära ledare dött, har fienderna sökt lägga beslag på deras namn för att bedra de förtryckta klasserna.

Det är ett faktum att "borgerliga arbetarpartier" som politisk företeelse redan uppstått i *alla* avancerade kapitalistiska länder, att utan en energisk, skoningslös kamp över hela linjen mot dessa partier – eller, om ni så vill, grupper, riktningar osv – det inte ens kan bli tal om kamp mot imperialismen, om marxism eller om socialistisk arbetarrörelse. Tjcheidzes grupplos, Nasje Delo och Golos Truda Ryssland samt OK-anhängarna i utlandet är inget annat än en variant av ett av *dessa* partier. Vi har inte den minsta anledning tro, att dessa partier kan försvinna före den sociala revolutionen. Tvärtom: ju närmare denna revolution kommer, ju starkare den flammar upp, ju tvärare och våldsammare övergångarna och sprången i dess förlopp blir, desto större roll kommer den revolutionära masströmmens kamp mot den opportunistiska, kälkborgerliga strömningen i arbetarrörelsen att spela. Kautskyanismen är ingen självständig strömning, ty den har inga rötter bland massorna och inte heller i det privilegierade skikt, som har gått över till bourgeoisin. Men det farliga med kautskyanismen är att den med utnyttjande av det förgångnas ideologi bemödar sig att försona proletariatet med det "borgerliga arbetarpartiet", att försvara proletariatets enhet med detta parti och därmed öka dess auktoritet. Massorna följer inte längre de öppna socialchauvinisterna: Lloyd George har redan blivit utvisslad på arbetarmöten i England, Hyndman har gått ur partiet. Renaudel och Scheidemann, Potresov och Gvozdev et consortes skyddas av polisen. Kautskyanernas maskerade försvar av socialchauvinisterna är det allra farligaste.

Till de mest spridda av kautskyanismens sofismer hör hänvisningen till "massorna". Vi vill inte lösrycka oss från massorna och massorganisationerna, heter det! Men tänk bara efter hur Engels ställde denna fråga. De engelska tradeunionernas "massorganisationer" stod under 1800-talet på det borgerliga arbetarpartiets sida. Marx och Engels försonade sig inte av denna orsak med detsamma utan avslöjade det. De glömde för det första inte att tradeunionernas organisationer direkt omfattar bara *proletariatets minoritet*. Och i England var på den tiden, liksom i Tyskland idag, inte mer än en femtedel av proletariatet organiserad. Att på allvar tro, att det under kapitalismen vore möjligt att sammansluta proletariatets majoritet i organisationer, är fel. För det andra – och det är huvudsaken – är det här inte så mycket fråga om antalet medlemmar i organisationen som den reella, objektiva betydelsen av dess politik: om denna politik representerar massorna, om den tjänar massorna, dvs massornas frigörelse från kapitalismen, eller om den representerar minoritetens intressen, dess försoning med kapitalismen. Just det senare var riktigt ifråga om England på 1800-talet och är idag riktigt ifråga om Tyskland och andra länder.

Från de *gamla* tradeunionernas ”borgerliga arbetarparti”, från den privilegierade minoriteten avskiljer Engels den ”*understa massan*”, den faktiska majoriteten, och till denna, som *inte* är infekterad av den ”borgerliga respektabiliteten”, appellerar han. Det är kärnan i den marxistiska taktiken!

Varken vi eller någon annan kan räkna ut hur stor del av proletariatet, som följer och kommer att följa socialchauvinisterna och opportunisterna. Det kommer först kampen att visa, det kommer först den socialistiska revolutionen att slutgiltigt avgöra. Men vi vet bestämt, att de som är för ”fosterlandsförsvaret” i det imperialistiska kriget, endast *representerar* en minoritet. Och därför är det vår plikt, om vi vill förbli socialister, att stiga *längre* och *djupare* ned, till de verkliga massorna: häri ligger hela betydelsen av kampen mot opportunismen och hela innehållet i denna kamp. Genom att avslöja att opportunisterna och socialchauvinisterna i verkligheten förråder och säljer massornas intressen, att de försvarar de temporära privilegier, som en minoritet av arbetarna åtnjuter, att de är bärare av bourgeoisins idéer och inflytande, att de i verkligheten är bourgeoisins bundsförvanter och agenter, lär vi massorna att inse sina verkliga politiska intressen, att kämpa för socialismen och revolutionen genom de imperialistiska krigens och imperialistiska vapenstilleståndens alla långa och kvalfulla skeden.

Att klargöra för massorna det oundvikliga och nödvändiga i att bryta med opportunismen, att skola dem till revolutionen genom skoningslös kamp mot opportunismen, att dra lärdom av krigserfarenheterna för att avslöja den nationalliberala arbetarpolitikens alla nedrigheter och inte att maskera dem – det är den enda marxistiska linjen inom världens arbetarrörelse.

I en följande artikel skall vi försöka sammanfatta de huvuddrag som är utmärkande för denna linje i motsats till kautskyanismen.

Skrivet i oktober 1916

Publicerat i december 1916 i nr 2 av *Sbornik Sotsial-Demokrata*

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 30, s 163-179.